

Asia: VN/5283/2020

Hallituksen esitys ulkomaalaislain 5 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tieteentekijät kiittää mahdollisuudesta lausua ulkomaalaislain 5 luvun muutosehdotuksista ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Esityksen taustalla on pyrkimys lisätä työperäistä maahanmuuttoa. Osana tätä on tavoite kolminkertaistaa uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä vuoteen 2030 mennessä ja samalla nostaa suomalaisista korkeakouluista valmistuvien Suomeen jäävien ulkomaalaisten osuus 75 prosenttiin. Tällä hetkellä osuus on noin 50 prosenttia. Nämä ovat merkittäviä tavoitteita ja kaikki toimenpiteet, joilla helpotetaan ulkomaalaisten korkeakoulutettujen oleskelua ja työllistymistä Suomessa ovat tervetulleita.

Tieteentekijät pitää esitettyjä muutoksia pääasiassa kannatettavina.

Pidämme tervetulleena esitettyä muutosta koskien Suomessa tutkinnon tai tutkimuksen suorittaneen oleskelulupaa (75 §). On tärkeää, että toimeentuloedellytys voi täytyä ansiotyön ja yrittämisen yhdistelmästä. Pykälä ja sen perusteluteksti ovat kuitenkin ristiriidassa. Perustelutekstissä sivulla 80 mainitaan, että ”toimeentuloedellytyksen osalta sovellettaisiin lain yleistä toimeentulosäännöstä 39 §:ää”, mutta itse pykälätekstissä sivulla 139 ei kuitenkaan ole viittausta 39 §:ään. Ero on merkittävä, koska esityksen pykälätekstissä viitataan vain ansiotyöstä tai elinkeinon harjoittamisesta saatavaan tuloon, kun taas lain 39 §:ssä huomioitavaksi tulevat myös muut tulolähteet: eläkkeet, varallisuus ja muista lähteistä saatavat tulot. Muista tulonlähteistä erityisesti tutkijoille ovat tärkeitä apurahat. Säätiöt ja rahastot ovat merkittäviä tieteen rahoittajia, noin 250 miljoonalla eurolla vuositasolla. Olisi tärkeää, että myös tällaiset tulot tulisivat huomioiduksi oleskeluluvan hakijan toimeentuloa arvioitaessa. Näin on siitakin huolimatta, että tukijoiden oleskeluluvista tullaan sääntelemään eri laissa (HE 232/2021 vp). Tutkijanuralla on tyypillistä, että toimeentulo koostuu eri lähteistä eri aikoina, jolloin tutkijalle voi tulla tarpeen hakea oleskelulupaa työnteon perusteella.

Esitys: Lisätään 75 §:ään viittaus 39 §:een.

Pidämme kannatettavana mahdollisuutta suorittaa oleskelulupahaastattelut etäyhteyksin. Tämä helpottaa ja myös merkittävästi vähentää hakijoiden kustannuksia. Kiinnitämme huomiota kuitenkin siihen, että haastatteluita varten tiloja tarjoavien ulkoisten palveluntarjoajien perimät maksut eivät nousisi kohtuuttomiksi. Hakijoille koituvien maksujen kehitystä on syytä seurata.

Muutosesitys matkustusasiakirjan voimassaolovaatimuksesta ensimmäistä oleskelulupaa hakiessa on myös positiivinen (53 §). Tämä vähentää hakijoille oleskelulupaprosessista koituvia kustannuksia.

Kiinnitämme lainvalmistelijoiden huomion esityksen 79a §:ään (yrittäjän oleskelulupa). Suomessa työskentelee henkilöitä, jotka eivät ole työntekijöitä mutta joilla ei myöskään ole y-tunnusta. Tähän joukkoon lukeutuu esimerkiksi kevytyrityspalveluita käyttäviä ja alustataloudessa työskenteleviä henkilöitä. Henkilö voi toimia yrittäjänä olosuhteiden pakosta alustataloudessa, jos alustayrityksen liiketoimintamalliin kuuluu, että työntekijöitä ei palkata työsuhteisiin vaan he toimivat ”partneriyrittäjinä” tai ”freelancereina”. Tällaista työtä tekevät myös korkeasti koulutetut ulkomaalaiset, jotka eivät ole onnistuneet saamaan Suomesta koulutustaan vastaavaa työtä. Siihen voivat olla syynä esimerkiksi puutteet ulkomaalaisten tutkintojen tunnustamisessa tai työmarkkinoilla esiintyvät ennakkoluulot ulkomaalaisia kohtaan. Lakiesitys jättää avoimeksi, missä kategoriassa tällainen henkilö voisi hakea oleskelulupaa. Toivomme, että tämä epäkohta korjataan lopulliseen hallituksen esitykseen.

Pyydämme huomioimaan esityksen jatkovalmistelussa myös sen, että tutkijoiden erityisosaaminen ei aina välttämättä näy tutkijan tuloissa. Tutkijan työura koostuu tyypillisesti pienistä rahoituspätkistä ja vaihtelevista tulonlähteistä kuten ansiotuloista, apurahosta ja toisinaan myös työttömyysjaksoista. Varsinkin apurahat ovat rahassa pieniä, mutta niiden turvin tehdään korkeatasoista tieteellistä tutkimusta. Tieteentekijöiden jäsenkyselyn mukaan 68 prosenttia tieteentekijöistä on rahoittanut jatko-opintojaan jossain vaiheessa apurahalla. Vuonna 2019 apurahojen keskimääräinen suuruus oli noin 2200 euroa kuukaudessa. Ylemmän korkeakoulututkinnon ja myös tohtorintutkinnon suorittaneen henkilön tulot voivat siis olla hyvin matalat. Kun Suomi pyrkii houkuttelemaan erityisesti korkean osaamisen työvoimaa, toivomme, että suomalaisen tutkimusrahoituksen erityispiirteet kuten pirstaleisuus ja matala tulotaso tulevat otetuiksi huomioon.

Helsingissä 7.3.2022

Johanna Moisio

HT, toiminnanjohtaja

Tieteentekijät

Esittelijä: Maija Mattila, YTT, erityisasiantuntija

Mattila Maija
Tieteentekijöiden liitto